

СИЛАБУС
освітнього компонента

**«ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ»**

Ступінь освіти:
**Освітньо-професійна
програма:**
Галузь знань:
Спеціальність:

фаховий молодший бакалавр
Психологія
05 Соціальна і поведінкові науки
053 Психологія

Посилання на курс у системі дистанційного навчання: <https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1717>

Семестр:
VI

**Кількість
кредитів:**
3

Мова викладання:
державна (українська)

Розклад занять: <https://kpdi.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу:

Фаін Альбіна викладач циклової комісії соціальної роботи, психології та фізичної культури, спеціаліст вищої категорії, викладач - методист

**Контактна
інформація:**

тел. +380974417372
e-mail. fainalbina@gmail.com

**Інформація про
консультації (за
потреби):**

очна/онлайн (Viber, Google Meet, Zoom) (за потреби)

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни:	<i>формування у студентів компетентностей щодо розуміння психологічних аспектів надзвичайних ситуацій та оволодіння практичними навичками надання першої психологічної допомоги постраждалим</i>
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Кількість модулів	
Форма навчання	очна
Статус навчальної дисципліни	<i>Вибірковий освітній компонент</i>

Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання	<i>Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше</i> основи соціально-психологічного тренінгу, основи психодіагностики, психологія спілкування та етичні засади діяльності психолога, основи психологічної допомоги та консультування Перелік раніше здобутих результатів навчання: РН 1. Аналізувати, порівнювати та пояснювати психічні й соціально-психологічні явища. РН 2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. РН 5. Користуватися діагностичними методиками, які дозволяють оцінити індивідуальні особливості особистості; інтерпретувати власні психічні стани; проводити елементарні психологічні дослідження. РН 6. Формулювати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження. РН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. РН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. РН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. РН 11. Володіти базовими навичками надання консультативної допомоги різним категоріям клієнтів. РН 12. Обирати та реалізовувати ефективні методи просвітницької та психопрофілактичної роботи, заходи психологічної допомоги, відповідно до вимог замовника та з урахуванням індивідуальних особливостей особистості. РН 13. Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. РН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді в процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. РН 15. Використовувати нормативно-правові документи та дотримуватися вимог професійної діяльності.
Підсумковий (семестровий, річний) контроль	Диференційований залік

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
ІК	Здатність розв'язувати типові спеціалізовані завдання у сфері психології в процесі професійної діяльності психолога або у процесі навчання, що передбачає застосування основних психологічних теорій та методів.
ЗК 1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 2	Розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності психолога.
ЗК 3.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 4.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 5.	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК 9.	Здатність до конструктивного спілкування, працювати в команді, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, поважати різноманітність та мультикультурність.
СК 1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
СК 2.	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
СК 3.	Здатність розуміти індивідуальні-психологічні відмінності особистості та враховувати основні підходи до їх вивчення.
СК 4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
СК 5.	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
СК 6.	Здатність діагностувати зміст та психологічні особливості розвитку психічних процесів, станів, особистісних властивостей.
СК 7.	Розуміння нормативно-правової бази діяльності психолога та особливостей ведення документації психологічної служби, здатність дотримуватися норм професійної етики.
СК 8.	Здатність надавати первинну психологічну та кризову 11 допомогу (індивідуальну та групову), у тому числі особам з особливими освітніми потребами та вразливим групам населення.
СК 9	Здатність розуміти сутність, форми та методи проведення просвітницьких, інформаційно консультативних та психопрофілактичних заходів для створення безпечного психологічного середовища.
СК 10.	Здатність застосовувати технології психологічного супроводу та методи корекційно-розвивальної роботи в процесі взаємодії з особами з особливими освітніми потребами.
СК 11.	Здатність до ефективного міжособистісного спілкування, емпатійного слухання, емоційної стабільності, толерантності.
РН 1.	Аналізувати, порівнювати та пояснювати психічні й соціально-психологічні явища.
РН 2.	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

РН 5.	Користуватися діагностичними методиками, які дозволяють оцінити індивідуальні особливості особистості; інтерпретувати власні психічні стани; проводити елементарні психологічні дослідження.
РН 6.	Формулювати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
РН 8.	Знати та розуміти зміст й основні стратегії професійної діяльності психолога в системі інклюзивної освіти.
РН 9.	Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.
РН 10.	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
РН 11.	Володіти базовими навиками надання консультативної допомоги різним категоріям клієнтів.
РН 12.	Обирати та реалізовувати ефективні методи просвітницької та психопрофілактичної роботи, заходи психологічної допомоги, відповідно до вимог замовника та з урахуванням індивідуальних особливостей особистості.
РН 13.	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
РН 14.	Ефективно виконувати різні ролі у команді в процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
РН 15.	Використовувати нормативно-правові документи та дотримуватися вимог професійної діяльності.
РН 16.	Підтримка та зміцнення фізичного здоров'я з метою забезпечення фахової дієздатності..
РН 17.	Дотримуватися безпеки життєдіяльності та вживати заходів щодо збереження навколишнього середовища

СТРУКТУРА КУРСУ

Години занять					Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні	
22	16			2	Змістовий модуль 1 Теоретичні основи психологічної допомоги особистості у надзвичайних ситуаціях
6				2	Тема 1. Характеристика екстреної психологічної допомоги у надзвичайних (екстремальних) ситуаціях знати: поняття надзвичайної та екстремальної ситуації; мету, завдання та принципи екстреної психологічної допомоги; етапи надання екстреної психологічної допомоги; основні реакції людини на стрес і травму; роль психолога у системі реагування на не. вміти: визначати психологічний стан постраждалої особи; встановлювати первинний психологічний контакт; надавати

Години занять						Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						первинну психологічну підтримку; діяти відповідно до алгоритмів екстреної опомоги. розуміти: специфіку психологічної допомоги в умовах обмеженого часу та ресурсів; значення своєчасної допомоги для профілактики птср; відмінність екстреної допомоги від довготривалої психотерапії.
	4				Практичне заняття 1. Екстрена психологічна допомога	знати: алгоритм дій психолога в екстремальній ситуації. вміти: застосовувати техніки стабілізації стану; працювати з гострими стресовими реакціями. розуміти: відповідальність психолога за безпеку постраждалого.
6					Тема 2. Класифікація динаміки психогенних розладів особистості	знати: поняття психогенних розладів; види та стадії психогенних реакцій; динаміку розвитку психічних порушень після нс. вміти: розпізнавати основні психогенні розлади; оцінювати динаміку психічного стану особистості. розуміти: взаємозв'язок між тяжкістю нс і психічними наслідками; індивідуальні відмінності реагування на травму.
	4				Практичне заняття 2. Характеристика динаміки психогенних розладів	знати: типові прояви психогенних розладів. вміти: аналізувати клінічні приклади; прогнозувати можливий розвиток стану. розуміти: необхідність раннього втручання.
6					Тема 3. Психологія тероризму	знати: поняття тероризму та його психологічні механізми; мотивацію терористичної діяльності; психологічний вплив терористичних актів на населення. вміти: аналізувати поведінку осіб у ситуації теракту; надавати допомогу постраждалим від терору. розуміти: роль страху та паніки як інструментів тероризму; значення психологічної стійкості суспільства.
	4				Практичне заняття 3. Заходи проти тероризму	знати: психологічні заходи профілактики тероризму. вміти: формувати рекомендації щодо поведінки населення; знижувати рівень паніки в кризових умовах.

Години занять						Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						розуміти: важливість інформування та психологічної підготовки.
4					Тема 4 Стихійна масова поведінка людей	знати: види масової поведінки (паніка, агресія, ейфорія);чинники, що впливають на масову поведінку. вміти: прогнозувати масові поведінкові реакції;розробляти рекомендації з управління натовпом. розуміти: психологічні механізми зараження емоціями;роль лідерів і комунікації у кризі
	4				Практичне заняття 4. Аналіз алгоритмів дій при масових проявах	знати: алгоритми дій у ситуації масових порушень. вміти: аналізувати конкретні кейси; формулювати практичні рекомендації. розуміти: наслідки неправильних управлінських рішень.
22	22			4	Змістовий модуль 2 Психологічна корекція особистості в умовах нс	
6					Тема 5. Техніки екстреної психологічної допомоги	знати: основні техніки екстреної допомоги (дихальні, заземлення, стабілізація); показання та обмеження їх використання. вміти: застосовувати техніки на практиці; адаптувати допомогу до стану клієнта. розуміти: вплив технік на нервову систему.
	6				Практичне заняття 5. Опрацювання технік допомоги	знати: послідовність виконання технік. вміти: самостійно проводити вправи з постраждалими. розуміти: значення практичного досвіду.
4				2	Тема 6. Психологічний дебрифінг	знати: поняття та етапи психологічного дебрифінгу;умови його проведення. вміти: організовувати та проводити дебрифінг;дотримуватися етичних норм. розуміти: роль дебрифінгу у профілактиці птср.
	4				Практичне заняття 6. Психологічний дебрифінг	знати: структуру дебрифінгу. вміти: працювати з групою постраждалих. розуміти: межі компетенції психолога.
4					Тема 7. Робота психолога в осередку НС	знати: функції та обов'язки психолога; правила безпеки роботи в зоні нс. вміти: взаємодіяти з екстреними службами; працювати в умовах високого стресу. розуміти: важливість саморегуляції психолога.
	4				Практичне заняття 7.	знати: основні напрями психологічної

Години занять						Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
					Надання допомоги після НС	допомоги. вміти: надавати підтримку різним категоріям постраждалих. розуміти: довготривалі наслідки травми.
4				2	Тема 8. Посттравматичний стресовий розлад: моделі та діагностика	знати: симптоми та критерії птср; діагностичні моделі та методики. вміти: проводити первинну психодіагностику; інтерпретувати результати. розуміти: необхідність комплексного підходу до допомоги.
	4				Практичне заняття 8. Психологічні моделі виникнення посттравматичного стресового розладу та підходи до його діагностики	знати: основні діагностичні критерії птср (відповідно до МКХ-11 / DSM-5); ключові симптоми птср: повторне переживання, уникання, гіперзбудження, негативні зміни когніцій та емоцій; основні психологічні моделі птср (біопсихосоціальна, когнітивно-поведінкова, психодинамічна); основні методи та інструменти психодіагностики птср (опитувальники, клінічне інтерв'ю, скринінгові методики); показання та обмеження застосування психодіагностичних методик у роботі з травмованими особами. вміти: проводити первинний скринінг симптомів птср; підбирати адекватні психодіагностичні методики залежно від віку, стану та контексту клієнта; здійснювати первинне клініко-психологічне інтерв'ю; аналізувати та інтерпретувати результати психодіагностики; відрізняти птср від гострої стресової реакції, адаптаційного розладу та інших психічних порушень; розуміти: відмінність між нормальними стресовими реакціями та патологічними проявами птср; вплив індивідуальних, соціальних та культурних чинників на розвиток птср; ризик повторної травматизації під час діагностики
4					Тема 9. Індивідуально-групова психодіагностика	знати: методи індивідуальної та групової діагностики. вміти: підбирати адекватні діагностичні інструменти. розуміти: етичні та професійні обмеження психодіагностики.

Години занять					Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні	
	4				Практичне заняття 9. Особливості проведення індивідуальної й групової психодіагностики знати: поняття індивідуальної та групової психодіагностики; основні цілі та завдання психодіагностики в роботі з особами, що пережили надзвичайні або травматичні ситуації; види психодіагностичних методів (опитувальники, тести, шкали, проєктивні методики, спостереження, інтерв'ю); критерії надійності, валідності та етичності психодіагностичних методик. вміти: обирати адекватні психодіагностичні методики відповідно до мети обстеження; проводити індивідуальну психодіагностику; організовувати та проводити групове психодіагностичне обстеження; встановлювати психологічний контакт з обстежуваними; розуміти: відмінності між індивідуальною та груповою психодіагностикою; межі компетенції психолога під час діагностичної роботи; вплив соціального контексту та групової динаміки на результати діагностики; значення психодіагностики для планування подальшої психологічної допомоги;
44	40			6	Всього 90

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdi.edu.ua/publicna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-institutu>

Дотримання умов доброчесності	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти	Зарахування результатів навчання у неформальній та інформальній освіті здійснюється згідно з Положенням про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у НРЗВО КПДІ, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю): закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю). Критерії оцінювання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. 1. Наявність документа про завершення: сертифікат, диплом, грамота або

	інший документ, що підтверджує успішне проходження. 2. Відповідність змісту отриманих знань та здобутих результатів навчання тематиці курсу: у випадку якщо це курси, вебінари, семінари, круглі столи тощо, їх тематика має відповідати одній або кільком темам, які визначені даною робочою програмою. 3. Система оцінювання. Здобувач отримує: - відмінно (12-10 балів), якщо курс має значний обсяг, містить практичну складову, зміст курсу повністю відповідає програмним результатам навчання. Здобувач, який отримує оцінку «відмінно», демонструє глибокі, системні знання та високий рівень практичних навичок, здобутих у неформальній освіті. Він не просто засвоїв матеріал, а й здатен застосовувати його в реальних умовах, аналізувати та створювати власні рішення; - добре (9-7 балів): якщо зміст збігається з основними положеннями певної теми. Здобувач на цьому рівні володіє основними знаннями та вміннями, які відповідають ключовим положенням певної теми. Уміє застосовувати отримані знання в типових, стандартних ситуаціях. Здатний виконати практичні завдання, що були частиною курсу. Може виконувати аналітичну роботу, але потребує додаткових роз'яснень для вирішення нестандартних проблем; - задовільно (6-4 балів): короткостроковий семінар або тренінг, що дає базове розуміння теми. Здобувач володіє базовим розумінням теми, але його знання є фрагментарними, а навички – обмеженими. Його знання є поверхневими, і він може мати значні труднощі з поясненням взаємозв'язків між різними аспектами теми.
Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», «Положення про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», «Положення «Про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Відвідування занять	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до заліку	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до диференційованого заліку.
Підсумкова залікова оцінка з дисципліни	Оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів освіти враховує виконання усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою з навчальної дисципліни «Психологічна допомога в надзвичайних ситуаціях». Для поточного оцінювання знань та диференційованого заліку використовується 4-бальна шкала. Деталі, щодо підсумкового контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу» та «Положенні про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному

	підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут».
--	---

ВЕРИФІКАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
Критерії оцінювання навчальної діяльності студента
Оцінювання за 4-бальною шкалою

Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Диференційований залік
Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	Зараховано з оцінкою «відмінно»
Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно варіативний)	добре	Зараховано з оцінкою «добре»
Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	Зараховано з оцінкою «задовільно»
Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			

Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Диференційований залік
Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний) з можливістю повторного складання семестрового контролю	незадовільно	не зараховано

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Основна література	1. Боснюк В. Ф. Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології: курс лекцій Харків.: НУЦЗУ, 2021. 76 с. 2. Екстремальна психологія: Підручник/за заг. ред. проф. О.В. Тимченка Київ: ТОВ «Август Трейд». 2007. 502 с. 3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. Навчальний посібник. Київ: «Ніка-Центр». 2009. 576 с. 4. Кризова психологія: навчальний посібник: 2-е вид./ за заг. ред. проф. О.В. Тимченка. Харків: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2013. 380 с. 5. Про затвердження порядку психологічного забезпечення у Державній службі України з надзвичайних ситуацій: наказ МВС України від 31.08.2017 р. № 747. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17#Text. 6. Екстремальна психологія: підручник / за заг. ред. проф. О.В. Тімченка Харків: УЦЗУ, 2007. 502 с. 7. Кризова психологія.: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Харків.: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2010. 383 с. 8. Психологічні наслідки перебування рятувальників у зоні проведення антитерористичної операції: монографія /За заг. ред. Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченка. Харків: НУЦЗУ, 2019. 543 с.
Додаткова література	1. Березовська Л.І. Психологія діяльності. У 2 кн. Кн.1. Психологія праці як складова частина психології діяльності: Навчально-методичний посібник./ Л.І. Березовська, О.С. Юрков. Мукачево: МДУ, 2015. 186с. 2. Використання психотренінгових технологій у практичній діяльності ДСНС України: практичний poradnik / С.Ю. Лебедєва, Я.О. Овсяннікова. Н.В.Оніщенко, А.Ю. Побідаш, Д.С. Похілько. За заг. ред. В.П. Садового; НУЦЗУ. Харків.: ФОП Панов А.М., 2018. 340 с. 3. Оніщенко Н.В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. 2014. 584 с.

	4. Оніщенко Н.В., Тімченко О.В., Ціцей Р.М. Особливості встановлення психологічного контакту психолога ДСНС України з постраждалими в умовах надзвичайної ситуації: монографія. Харків: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2014. 156 с. 5. Потапчук Н.Д. Чутки в умовах надзвичайних ситуацій: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2018. 44 с. 6. Приходько І.І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: Монографія. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2013. 745 с. 7. Приходько І.І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: Монографія. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2013. 745 с. 8. Психологія діяльності в особливих умовах: словник-довідник/ І. Приходько та ін.; за заг. ред. проф. І. Приходька. Харків: НА НГУ, 2021. 118 с.
Інтернет-ресурси	1. Тімченко О.В., Оніщенко Н.В. Основні проблеми організації надання екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах надзвичайної ситуації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://extrpsy.nuczu.edu.ua/statya12 Додаткова література: 2. Everstine D., Everstine L., The Trauma Response. NewYork. WW.Norton, 3. Кінострічка «Список Шіндлера». 8. Кінострічка «Життя Пі». 9. Інтернет ресурс: http://www.mvk.if.ua/cssm/29453